

Elkészült az új horvát–magyar szótár

Nyolc év után a legújabb horvát nyelvi fordulatokat is tartalmazó nagyszótár jelent meg a Croatica Nonprofit Kft. kiadó gondozásában. A könyv bemutatásakor elhangzott köszöntőjében Fülöp Attila, az EMMI nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkára kiemelte, milyen fontos szerepe van e kiadványnak a két szomszédos nép kultúrtörténetében, hogy összekötő kapocs a magyar és a horvát kultúra között. A kötetet Prodán Ágnes és Barics Ernő (Pécsi Tudományegyetem Horvát Tanszéke) ismertették részletesen. Felhívták a figyelmet az új szavakra, melyek az internet elterjedésével, az új gazdaságpolitikai szakkifejezések megjelenésével kerültek a nyelvbe és megtalálhatók az új szótárban. Néhány jellemző adat: 35 ezer címszó, gazdag példaanyag, mai nyelvállapotot tükröző szókészlet, a világhálóról gyűjtött és ellenőrzött kifejezések, betű- és mozaikszavak, világos, könnyen áttekinthető szócikkszerkezet, mondatalkotást segítő információk, a rendhagyóság jelzése, stílisis és szakrendi minősítések, a betűrend szerinti keresést megkönnyítő lapszéli regiszter.

Az alábbiakban közreadjuk a két szerző bemutató előadását:

Barics Ernő

Az új horvát–magyar szótárról

Az igényes mindennapi anyanyelvi kommunikáció fontos segédeszköze az adott nyelv értelmező szótára. Egy másik nyelv, esetünkben a magyar, illetve horvát magas szintű elsajátításának folyamatában elmaradhatatlan a korszerű kétnyelvű szótár(ak) használata. Miután horvát–magyar nyelvi viszonylatban eddig csak úgynevezett zsebszótárak, illetve 20-22 ezer címszót tartalmazó kisebb méretű szótárak kerültek megírásra, a most elkészült közel 40 ezer szócikket tartalmazó kiadványunk valóban hiánypótló műnek tekinthető. A mennyiségi tényező mellett fontos kiemelni, hogy közép(méretű) szótárunk döntő mértékben a mai horvát és magyar köznyelvi állapotokat vette figyelembe, de tartalmazza az abba szervesen beépített új szaknyelvi szavakat és kifejezéseket is. Ennél fogva szótárunk az élő horvát, illetve magyar nyelv kereszttetszetét adja. Jóllehet a horvát és magyar nyelv tipológiai és genetikai szempontból eltér, a nyelvi purista hagyományok, az azonos, nyugati civilizációs körhöz tartozás, a több évszázados együttélés, a jelenlegi hasonló társadalmi, politikai, gazdasági rendszer, nagymértékben megkönnyítették, ugyanakkor más sajátosságok megnehezítették munkánkat. Így például tekintettel voltunk a nyelvtörténeti eltérésekre, vagy az irodalmi nyelv-dialektusok viszonyának, a mai nyelvi státust és gyakorlatot meghatározó eltérő történeti fejlődésben gyökerező sajátosságaira, a nyelvi tudatot, identitást meghatározó nyelven kívüli tényezőkre is. A horvát, ahogy a magyar nyelv is – kisebb-nagyobb sikerrel – megbirkózott a rendszerváltozással felgyorsított – egyesek szerint szókincsváltó évtizedeknek is nevezhető – időszakban keletkezett új szavak és kifejezések saját nyelvi rendszerébe történő beépítésével. Kétnyelvű szótárunk egyik legnagyobb erénye, megítélésünk szerint éppen a gyökeres társadalmi változásokkal kapcsolatos szókincsnek megjelenítése, ami a szótárt felhasználók részéről jogos elvárásként fogalmazódott meg. A következő példákkal érzékeltetjük a változások jellegét és irányát:

Fülöp Attila helyettes államtitkár és Gugán János, az Országos Horvát Önkormányzat elnöke köszöntötték az egybegyűlteket

A Budapesti Horvát Iskolaközpont tamburazenekara is fellépett

Bajtai László felvételei

Dr. Barics Ernő és Dr. Prodán Ágnes szerzők mutatták be az új horvát-magyar szótárt, mely a Croatica kiadásában jelent meg

uvođnje/lukidanje postupka zbog previsokog proračunskog manjka/deficita (túlzott deficit eljárás bevezetése/megszüntetése); mjere restrikcije i korekcije (megszorító, kigazító intézkedések); rejtniška agencija (hitelminősítő intézet); kreditni rejting (hitelminősítés); otpremnina (végkielégítés); sukob interesa (összeférhetetlenség); porez na transakcije (tranzakciós adó); fiskalna blagajna (online pénztárgép); dionica (részvény); dividenda (osztalék); promotivna cijena (reklámár); rebalans proračuna (költségvetés módosítása); reprogramiranje duga; (adósságátütemezés); poduzetnik (vállalkozó); prekogranična suradnja (határon átvéelő együttműködés); tajkun (újjgazdag/oligarcha); dubinsko snimanje/dubioza (átvilágítás); hladni pogon (működési költség); javna nabava (közbeszerzés); reketarenjeliznuđivanje novca (védelmipénz-beszédés); videonadzor (kamerával megfigyelt terület); videozid (kivetítő); specijalac (kommandós); deložacija (kilakoltatás); vinjeta (matrica); ekoproizvod (biotermék); napa (szagelszívó); energetski certifikat (energiatanúsítvány); fluorescirajući prsluk (láthatósági/fényvisszaverő mellény); lažna dojava (bombariadó); jezik mržnje (gyűlöletbeszéd); krajobrazni arhitekt (kertépítő mérnök); ugradnja razdjelnika topline (fűtésszabályozó beépítése); otklopni prozor (bukóablak); alternativna medicina (természetgyógyászat); kiropraktičar (csontkovács); ambrozija (parlagfű).

Prodán Ágnes Az új szótárról

A lexikográfia területén az utóbbi években igen gyors fejlődésnek lehetünk szemtanúi. Az évek során bekövetkezett politikai, gazdasági, társadalmi, technikai változások következtében a szókincs olyan mértékben megnövekedett, és annyira gyorsan változik, hogy a szótárak megjelenése, formája, tartalma, a felhasznált adatbázisok korszerűsége is egyre nagyobb változásokon ment – és megy – keresztül.

A köznyelvbe nagyon sok szó kerül át az egyes tudományterületekről, a műszaki, gazdasági, jogi, orvosi szaknyelvekből, ezért nemcsak új szakszótárakra van szükség, hanem arra is, hogy a legfontosabb, leggyakrabban használt szavak és kifejezések szerepeljenek a köznyelvi szótárakban.

Ahhoz, hogy ennek a kihívásnak megfeleljünk, igyekeztünk egy új szerkesztésű, több szakterületet is felölelő, valóban a mai horvát és magyar nyelv szókincsét tartalmazó, a beszélt nyelvet reprezentáló kiadványt készíteni. Ebből a szempontból a most megjelent kézisztár mindenképpen hiánypótló.

A szerkesztés folyamán a Horvát Nyelvtudományi Intézet szójegyzékére és a legfrissebb egy-, illetve kétnyelvű szótárakra támaszkodtunk. Természetesen önálló anyaggyűjtést is végeztünk: részben a horvát írott sajtót, rádiót és televíziót kísértük figyelemmel, s egy-egy szó vagy kifejezés gyakoriságának ellenőrzésére az internet nyújtotta lehetőségeket is igénybe vettük.

Szótárunkat elsődlegesen azon magyar anyanyelvű, illetve magyarul beszélő használók számára állítottuk össze, akik legalább középszintű horvát nyelvi ismeretekkel rendelkeznek, ugyanakkor igyekeztünk tekintettel lenni a hazánkban élő horvát anyanyelvű felhasználók szükségleteire is.

A szótár elkészítésében közreműködtek: *Gergics Adrienn* szerkesztő munkatárs és *Szűcs Tibor* lektor, de köszönet illeti *Marija Znika* és *Sanda Ham* horvát nyelvészeket is, akik hasznos tanácsaikkal segítették munkánkat.

Befejezésül *Carla Marelló* véleményét idézném, aki szerint:

„egy szótár soha nem lehet sem teljes, sem tökéletes [...] a használó pedig mindenképpen fogadja el a következő alapelvet: a szótárban nem lehet benne minden (tehát igenis hiányozhat, amit ő keres – ettől még lehet kiváló az adott szótár)”.